

Nuoret Kestävästi Partiossa

- Tehtäviä ja ideoita kaikille ikäkausille

Vastuullisuus on osa partion arkea kaikissa ikäkausissa. Tämä ohjelmapaketti tukee lippukuntia rakentamaan kestävää tulevaisuutta leikin, tekemisen ja oivallusten kautta, pienistä teoista vaikuttaviin muutoksiin.

Kuva: Lounais-Suomen Partioipiiri / Leevi Vähämaa

Sudenpennut

Sudenpennut harjoittelevat vastuullisuutta toimimalla ryhmässä ja tekemällä pieniä tekoja luonnon ja kavereiden hyväksi. He oppivat, että jokainen voi vaikuttaa: roskan voi kerätä, tavarain voi lajitella ja arjen valintoja voi muuttaa ympäristöystävällisemmiksi. Sudenpentujen ohjelmassa vastuullisuus kulkee mukana retkillä, koloilloissa ja leikeissä.

Tehtävä 1: Valojen vartijat

Tavoite: Lapset oppivat huomaamaan, miten turhat valot kuluttavat energiaa, ja harjoittelevat sammuttamaan ne itse.

Tarvikkeet:

- Taskulamppuja tai led-tuikkuja useampi kappale
- Huone, jossa on kattovalo
- Aikuinen ohjaamaan

Säännöt ja ohje:

- Sovitaan roolit: osa lapsista on **tuhlareita** ja osa **valojen vartijoita**.
- Tuhlarit piilottavat huoneeseen sytytettyjä taskulamppuja (esim. pöydän alle, ikkunalaudalle, kaapin päälle).
- Aikuinen sytyttää huoneen kattovalon, ja vartijoiden tehtävä alkaa: heidän pitää etsiä kaikki "turhat valot" ja sammuttaa ne.
- Jokaisen löydetyn lampun kohdalla vartija sanoo ääneen, miksi valo on turha:
- "Tämä valo on päällä vaikka täällä ei ole ketään."
- "Tämä valo paistaa, vaikka aurinko tuo jo valoa."
- Kun vartijat luulevat löytäneensä kaikki valot, aikuinen sammuttaa kattovalon.
- Jos huoneessa näkyy vielä taskulamppujen valoa, peli jatkuu ja vartijoiden pitää etsiä loput.
- Kun kaikki valot on löydetty ja sammutettu, vaihdetaan rooleja niin, että kaikki pääsevät olemaan sekä tuhlareita että vartijoita.

Energian säästäminen on yksi helpoimmista ja tehokkaimmista tavoista vähentää ympäristökuormitusta. Suomessa suurin osa kotien energiankulutuksesta kuluu lämmitykseen, veden lämmittämiseen ja valaistukseen. Jokainen turhaan päällä oleva lamppu tai sähkölaitte kuluttaa sähköä, ja sen tuottaminen aiheuttaa päästöjä ja

luonnonvarojen kulutusta. Esimerkiksi tavallinen 60 watin lamppu kuluttaa yhden tunnin aikana saman verran energiaa kuin kannettavan tietokoneen käyttö useiden tuntien ajan. Jos jokainen suomalainen sammuttaisi päivittäin yhden tarpeettoman valon, säästettäisiin vuodessa valtava määrä energiaa. Pienetkin teot, kuten valojen sammuttaminen huoneesta poistuttaessa tai energiatehokkaiden lamppujen käyttö, vähentävät sähkölaskua ja tukevat kestävästä kehityksestä. Samalla lapset oppivat, ettei energia ole itsestäänselvyys, vaan arvokas voimavara, jota kannattaa käyttää harkiten.

Tehtävä 2: Hyvän mielen ruokaämpäri

Tavoite: Lapset oivaltavat, että ruoka voi olla sekä herkullista että vastuullista, ja oppivat tunnistamaan ruokavalintoihin liittyviä ympäristötekoja.

Tarvikkeet:

- Paperia tai kartonkia
- Värikyniä
- Halutessa sakset ja liimaa, jos lapset haluavat leikata kuvia lehdistä

Ohje:

- Jokainen piirtää tai askarteleo oman “superruoka-ämpärinsä” – ämpärin, johon kerää vain sellaisia ruokia, jotka tuovat hyvää mieltä ja tekevät hyvää myös ympäristölle.
- Piirtämisen lomassa pohditaan kysymyksiä:
  - Onko tämä ruoka kasviperäistä vai eläinperäistä?
  - Tuleeko se läheltä vai kaukaa?
  - Syntykö siitä paljon roskaa tai pakkausjätettä?
  - Voisiko tämän saada ilman kertakäyttöpakkauksia?
- Lopuksi jokainen esittelee oman ämpärinsä ja valitsemansa ruoat.
- Tehdään yhteinen juliste, johon kootaan kaikkien “superruokien” kuvat tai nimet.

Ruoka on yksi merkittävimmistä yksittäisistä tekijöistä, joka kuormittaa ilmastoa ja ympäristöä. Erityisesti lihatuotteiden tuotanto aiheuttaa huomattavia kasvihuonekaasupäästöjä, kun taas kasvipohjainen ruoka yleensä kuormittaa luontoa vähemmän. Lisäksi lähellä tuotettu ruoka on usein ympäristöystävällisempää, koska sen kuljetuksesta aiheutuvat päästöt ovat pienemmät. Pitkän matkan takaa tuotu ruoka ja runsas pakkausmateriaalien käyttö lisäävät ympäristövaikutuksia ja jätteen määrää.

Lapselle näitä asioita lähestytään positiivisesti ja innostavasti. Painotamme, että ruoan ei tarvitse olla ainoastaan vastuullista, vaan myös maukasta ja monipuolista. Korostamme yhdessä tekemisen iloa ja uusien makuelämysten löytämistä sen sijaan, että lapset tuntisivat syyllisyyttä omista ruokavalinnoistaan. Näin luomme myönteisen asenteen ruokaan ja vastuullisuuteen, joka kantaa pitkälle myös arjen valinnoissa.

Tehtävä 3: Luonnon aarrearkku

Tavoite: Lapset oppivat tunnistamaan luonnon erilaisia eläimiä, kasveja ja elinympäristöjä sekä arvostamaan luonnon monimuotoisuutta.

Tarvikkeet:

- Kortteja tai kuvia eri eläimistä, kasveista ja elinympäristöistä (metsä, joki, niitty, puutarha, jne.)
- Iso arkku tai laatikko “aarrearkku”
- Värikyniä ja paperia

Ohje:

- Aikuinen näyttää kuvan tai kortin yhdestä luonnon aarteesta (esim. kettu, pihlaja, sammakko).
- Lapset keskustelevat, miksi tämä “aarre” on tärkeä luonnolle, aikuinen voi tukea keskustelua näillä kysymyksillä:
- Missä tämä eläin/kasvi elää?
- Minkälaista ruokaa se tarvitsee?
- Onko sillä kotielinympäristössä muita ystäviä tai vihollisia? Voiko se elää yksin vai tarvitsee muiden lajitovereiden seuraa?
- Miten se vaikuttaa muihin eläimiin ja kasveihin? Millainen rooli sillä on luonnon kiertokulussa?
- Mitä hyötyä ihmisille on tästä aarteesta?
- Voiko sitä löytää vain tietyistä paikoista vai monesta paikasta? Onko se harvinainen vai yleinen? Mikä tekee siitä erityisen?
- Mitä tapahtuisi, jos tätä eläintä tai kasvia ei olisi? Tarvitseeko se erityistä suojelua tai hoivaa?
- Miten se reagoi vuodenaikojen muutoksiin?
- Voisiko jokin muu laji tehdä saman työn, jos tätä ei olisi?
- Miksi meidän on tärkeää huomioida ja arvostaa tätä aarretta?
- Kortti laitetaan aarrekartioon
- Tehtävä toistetaan useilla korteilla, kunnes arkku täyttyy “luonnon aarteista”.

- Lopuksi keskustellaan yhdessä heränneistä ajatuksista.

Luonnon monimuotoisuus tarkoittaa kaikkien elävien olentojen (kasvien, eläinten, sienten ja mikro-organismien), sekä niiden elinympäristöjen monimuotoisuutta. Se kattaa myös lajien väliset suhteet ja ekosysteemien toiminnan. Monimuotoinen luonto on elintärkeä, sillä se ylläpitää ekosysteemien tasapainoa ja luonnon kiertokulkuja, kuten veden ja ravinteiden kiertoa, tarjoaa ihmisille puhtaan veden, ruokaa, lääkkeitä ja muita luonnonvaroja sekä auttaa sopeutumaan ympäristön muutoksiin ja ilmastonmuutokseen. Lisäksi monimuotoinen luonto tukee kulttuuria ja hyvinvointia tarjoamalla mahdollisuuksia liikkua luonnossa ja oppia uutta. Monimuotoisuuden väheneminen voi johtaa ekosysteemien heikkenemiseen, lajien katoamiseen ja luonnonvarojen niukkenemiseen. Lasten kanssa luonnon monimuotoisuutta voidaan lähestyä konkreettisesti esimerkiksi tutkimalla erilaisia lajeja ja pohtimalla, miten ne vaikuttavat ympäristöönsä ja miksi niiden olemassaolo on tärkeää.

Seikkailijat

Tehtävä 1: Tavaroiden tarina

Tavoite: Lapset oppivat ymmärtämään tavaroiden elinkaarta: mistä esineet tulevat, miten niitä käytetään ja mihin ne lopulta päätyvät.

Tarvikkeet:

- Todellisia esineitä, esimerkiksi banaani, muovipullo, pahvilaatikko, kangaskassi, tölkki
- Kortteja tai pieniä lappuja, joihin voidaan kirjoittaa kysymyksiä tai faktoja
- Värikyniä ja paperia piirtämistä varten

Ohje:

- Aikuinen asettaa esineet pöydälle tai lattialle.
- Lapset kiertävät esineiden luona ja valitsevat yhden tavaran kerrallaan.
- Seikkailijat pohtivat yhdessä kysymyksiä ja merkitsevät havaintojaan paperille tai piirtävät kuvia:
- Mistä tämä esine on alun perin tullut? (esim. raaka-aine, valmistusmaa)
- Mistä materiaalista se on tehty?
- Mihin tätä esinettä käytetään ja kuinka kauan se kestää?
- Voiko sitä käyttää useamman kerran vai vain kerran?
- Miksi tämä esine laitetaan tiettyyn kierrätysastiaan?
- Mitä tapahtuu esineelle sen jälkeen, kun se on kierrätetty?
- Voiko tästä materiaalista tehdä jotain uutta? Mitä?
- Voisiko esineen valmistaa ympäristöystävällisemmin tai kestävämmäksi?
- Pitäisikö tämän esineen käyttöä vähentää?
- Kun kaikki esineet on käyty läpi, keskustellaan yhdessä:
- Miten tavaroiden valmistus ja kierrätys vaikuttavat ympäristöön?
- Miten voimme arjessa tehdä vastuullisia valintoja tavaroiden suhteen?

Kaikilla tavaroilla on elinkaari, joka alkaa raaka-aineiden hankinnasta ja päättyy tuotteen hävittämiseen, uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen. Elinkaaren vaiheet voivat sisältää raaka-aineiden louhinnan tai viljelyn, kuljetuksen, valmistuksen, pakkaamisen, myymälään kuljetuksen, käytön ja lopulta hävittämisen tai kierrätyksen.

Jokainen vaihe kuluttaa energiaa ja luonnonvaroja sekä tuottaa päästöjä ja jätettä. Tavaroiden valmistusmateriaali, kestävyys ja käytön kesto vaikuttavat merkittävästi

niiden ympäristökuormaan. Esimerkiksi kertakäyttöiset muovituotteet kuormittavat luontoa paljon enemmän kuin uudelleenkäytettävät vaihtoehdot.

Vastuullisuus tarkoittaa, että pohdimme tuotteen koko elinkaarta: miten ja missä se on valmistettu, onko tuotanto eettistä ja ympäristöystävällistä, kuinka pitkään sitä voidaan käyttää, voiko sen kierrättää tai lahjoittaa ja voiko sen valmistaa kestävämmästä materiaalista. Näin voimme tehdä tietoisia valintoja ja vähentää omaa ympäristökuormaa.

Tehtävä 2: Veden sankarit

Tavoite: Lapset oppivat arvostamaan vettä, tunnistamaan veden käyttötilanteita arjessa ja keksimään keinoja säästää sitä.

Tarvikkeet:

- Kaksi astiaa veden kuljettamiseen (esim. ämpärit, kulhot)
- Vettä tai symbolista vettä (esim. helmet, napit, kuplat)
- Muistiinpanovälineet (valinnainen, lapsi voi piirtää/kirjoittaa veden säästöideoita)

Ohje:

- **Vesilähde:** Aikuinen pitää täyttä astiaa ("vesilähde") ja tyhjän antaa piirissä oleville lapsille. Ensimmäinen lapsi pyytää vettä aikuiselta kertomalla, mistä vesi tulee (esim. järvestä, joesta, hanasta). Kun aikuinen hyväksyy selityksen, hän kaataa lapsen astiaan vettä.
- **Veden käyttö:** Seuraava lapsi kertoo arjen tilanteen, jossa vettä käytetään (esim. suihku, hampaidenpesu, kukkien kastelu) ja kaataa aikuisen pyytämän määrän vettä astiaan.
- **Veden säästäminen:** Seuraava lapsi keksii keinon säästää vettä kyseisessä tilanteessa (esim. lyhyt suihku, hana kiinni pesun ajan). Jos idea hyväksytään, lapsi saa vettä takaisin astiaan.
- Tehtävää jatketaan siten, että yksi lapsi keksii uuden vesitilanteen ja seuraava keksii siihen säästökeinon. Astia kiertää koko piirin.
- **Lopputarkistus ja keskustelu:** Kun kierros on valmis, keskustellaan yhdessä: riittikö vesi? Mitkä keinot olivat erityisen hyviä? Miten voimme käyttää vettä viisaammin kotona ja luonnossa?

Vesi on yksi arvokkaimmista luonnonvaroistamme, ja sen käyttö vaikuttaa sekä ympäristöön että energian kulutukseen. Maapallon vedestä vain pieni osa on makeaa ja juomakelpoista, ja monissa maissa ihmiset joutuvat hakemaan vettä pitkiä matkoja.

Kotitalouksissa suurin osa vedenkulutuksesta liittyy peseytymiseen, WC:n huuhteluun, astian- ja pyykinpesuun sekä ruoanlaittoon. Esimerkiksi suihku kuluttaa helposti yli 10 litraa vettä minuutissa, ja vuotava hana voi hukata satoja litroja vuodessa.

Veden säästäminen tarkoittaa sitä, että käytämme vettä viisaasti: suljemme hanan tarpeettomasti juoksuttamatta, käytämme astian- ja pyykinpesukoneita täysinä ja suosimme lyhyempiä suihkuja. Nämä pienet teot vähentävät energian kulutusta, pienentävät laskuja ja opettavat lapsille veden arvon.

Tehtävä 3: Hyvän mielen kulkue

Tavoite: Lapset oivaltavat, että jokainen voi vaikuttaa siihen, että ryhmässä ja arjessa kohdataan toiset ystävällisesti. Samalla harjoitellaan vuorovaikutusta, tunteiden ilmaisua ja toisten kunnioittamista.

Tarvikkeet:

- Kartonkia, paperia tai pahvia kylttejä varten
- Paksuja tusseja tai värikyniä
- Keppejä tai muuta tukeaa kylteille
- Tilaa turvalliseen kulkueeseen sisällä tai ulkona

Ohje:

- Lapset suunnittelevat ja valmistavat omat "hyvän mielen kylttinsä". Niihin voi kirjoittaa lyhyitä positiivisia viestejä, kuten rohkaisua, kiitosta tai ystävällisiä lauseita.
- Keskustellaan kylttien tekemisen aikana: Mitä tarkoittaa ystävällisyys ja kunnioitus? Miten voi huomioda toiset ja estää kiusaamista?
- Kun kyltit ovat valmiit, valitaan reitti kulkueelle. Käydään yhdessä läpi säännöt: kulkueessa liikutaan rauhallisesti, toisia kunnioittaen ja viestejä esitellen.
- Lapset esittelevät kulkueessa omat kylttinsä ja positiiviset viestinsä muille. Jokainen saa osallistua puhumalla, jos haluaa, tai pitämällä kylttiä näkyvissä.
- Kulkueen jälkeen pohditaan yhdessä: Miltä tuntui pitää kylttiä? Mitä ajatuksia positiivisten viestien esittäminen herätti? Miten tätä voisi soveltaa arjessa?

Kiusaamisen ehkäisy on osa sosiaalista vastuullisuutta: jokaisen yksilön toiminta vaikuttaa ryhmän hyvinvointiin. Tehtävä korostaa, että myönteinen vuorovaikutus, toisten kunnioittaminen ja rohkaisevien viestien jakaminen edistävät turvallista ja kannustavaa ilmapiiriä. Lapset oppivat tunnistamaan omia vaikutusmahdollisuuksiaan ja vastuuta yhteisön hyvinvoinnista, mikä on yhtä tärkeää kuin luonnonvarojen tai ympäristön vastuullinen käyttö. Säännöllinen keskustelu ja positiivisten toimintatapojen harjoittelu vähentävät kiusaamisen riskiä ja tukevat kaikkien osallisuutta ryhmässä.

Tehtävä 4: Roskajahti luonnossa

Tavoite: Lapsi oppii huomaamaan roskaa luonnossa ja ymmärtää, miksi niitä ei saa jäädä ympäristöön.

Ohje:

- Lähdetään lähiluontoon roskapihteihin ja hanskoihin varustautuneina.
- Kerätään roskat ja lajitellaan ne retken lopuksi.
- Pohditaan: mistä roskat ovat voineet tulla ja miten niiden joutumista luontoon voisi ehkäistä.

Luonnon roskaantuminen on maailmanlaajuinen ongelma, joka heikentää ympäristön terveyttä ja viihtyisyyttä. Roskat, kuten muovipussit ja -pullot, hajoavat hitaasti ja voivat vahingoittaa eläimiä tai päätyä mikromuoveina ravintoketjuun. Ne saastuttavat maaperää ja vesiä, mikä uhkaa ekosysteemejä ja luonnon monimuotoisuutta. Roskaantumisen ehkäisy on tärkeää puhtaiden vesien, monimuotoisuuden ja ympäristön hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Roskien lajittelu mahdollistaa kierrätyksen ja raaka-aineiden uudelleenkäytön, vähentää kaatopaikkajätettä, säästää luonnonvaroja ja pienentää päästöjä. Lapsille lajittelu opettaa kierrätystaitoja ja oman toiminnan vaikutuksia, ja yhteisöllinen siisteystyö voi luoda pysyvän myönteisen asenteen ympäristöön.

Tarpojat

Tarpojat pohtivat omaa rooliaan ympäristön ja yhteisön jäseninä. He harjoittelevat vastuullisuutta suunnittelemalla ja toteuttamalla itse toimintaa. Kriittinen ajattelu, yhdessä keskusteleminen ja toiminnan reflektointi auttavat heitä näkemään, että pienilläkin teoilla voi olla laajempia vaikutuksia.

Tehtävä 1: Vaihtotori

Tavoite: Tarpoja oppii, että tavaroista huolehtiminen, niiden kierrättäminen ja jakaminen ovat konkreettisia ympäristötekoja. Samalla harjoitellaan käytännön taitoja ja jaetaan käyttämättömät tavarat uudelle omistajalle.

Ohje:

- Jokainen tarpoja tuo mukanaan tavaroita, joita ei enää itse tarvitse, mutta jotka ovat ehjiä tai helposti korjattavissa.
- Tavarat asetellaan yhteiselle pöydälle tai lattialle. Tarpojat voivat vuorotellen tai vapaasti valita itselleen kiinnostavia tavaroita. Aikuinen voi ohjata lapsia kertomaan, miksi he valitsevat juuri nämä tavarat ja miten aikovat käyttää niitä.
- Illan päätteeksi jäljelle jääneet tavarat viedään ohjaajien johdolla kierrätykseen tai lahjoitetaan hyväntekeväisyysmyymälään.
- Aikuinen voi herättää keskustelua seuraavilla kysymyksillä:
- Miksi on parempi korjata ja käyttää uudelleen kuin ostaa uutta?
- Miten tällaiset pienet teot säästävät luontoa ja rahaa?
- Mistä tavarat tulevat ja mitä niiden valmistaminen kuluttaa (luonnonvaroja, energiaa, vettä)?
- Mitä tapahtuu, kun tavarankäyttöä pidennetään?
- Miten voimme jatkossa huolehtia omista tavaroistamme paremmin?

Tavarankäyttö kuluttaa aina luonnonvaroja, energiaa ja vettä. Esimerkiksi yhden puuvillaisen t-paidan valmistus voi vaatia yli 2 500 litraa vettä, ja retkivarusteissa käytettävät synteettiset materiaalit voivat olla vieläkin kuormittavampia. Kun tavarankäyttöä pidennetään vuodella, sen elinkaaren aikaisia päästöjä voidaan vähentää jopa 20–30 %. Pienillä huoltotoimilla voi siis olla merkittävä ympäristövaikutus.

Vaihtoillat tukevat kiertotaloutta, vähentävät uusien hankintojen tarvetta ja samalla vahvistavat ryhmän yhteishenkeä. Jakaminen ja kierrättäminen opettavat nuorille, että

kaikkea ei tarvitse omistaa uutena ja että tavaran arvo ei katoa, vaikka se ei enää itselle olisi tarpeellinen. Tapahtuman voi rakentaa rennoksi ja hauskaksi – tärkeintä on luoda ilmapiiri, jossa kierrätys ja huolto tuntuvat palkitsevilta, eivät velvollisuudelta.

Tehtävä 2: Totuus vai tehtävä

Tavoite: Tarpoja oppii avointa vuorovaikutusta, rohkeutta ja yhteisöllisyyttä. Tehtävä tukee toisten kuuntelemista ja toisten huomioimista sekä kannustaa osallistumaan yhteiseen tekemiseen.

Tarvikkeet: Mukana tulleet totuudet ja tehtävät

Ohje:

- Ryhmä istuu piiriin. Vuorollaan jokainen valitsee, haluaako totuuden vai tehtävän.
- Pelin vetäjä kysyy kysymyksen (esim. ”Mikä on hauskin retkimuistosi?” tai ”Kerro joku taitosi, josta olet ylpeä”) tai tehtävä (esim. ”Keksi ryhmälle yhteinen retkihuuto” tai ”Autetaan vieruskaveria järjestämään varusteensa”).
- Tehtävien ja totuuksien avulla tutustutaan paremmin toisiimme ja rakennetaan ryhmähenkeä.

TOTUUDET

- Mikä on paras vinkkisi, jolla retkestä tulee ympäristöystävällisempi?
- Kerro yksi asia, jonka opit viime retkellä muilta.
- Milloin olet viimeksi auttanut jonkun mukaan porukkaan?
- Mikä tavara on ollut hyödyllisin retkillä ja miksi?
- Kerro kerta, kun onnistuit kierrättämään tai säästämään luontoa retkellä.
- Mikä on sinulle tärkein syy toimia vastuullisesti luonnossa?
- Kerro yksi kaverin hyvä taito, jota ihaillet.
- Milloin olet viimeksi huomannut, että joku jäi yksin, ja mitä teit?
- Mikä on mielestäsi hauskin vastuullisuusteko, jonka olet nähnyt?
- Mitä uutta haluaisit oppia liittyen luonnon suojelemiseen?

TEHTÄVÄT

- Keksi ryhmälle uusi retkihuuto, jossa on mukana sana ”luonto”.
- Auta vieruskaveria järjestämään tai pakkaamaan varusteet.
- Keksi 3 tapaa vähentää roskaa retkellä ja jaa ryhmälle.
- Tee parin kanssa pantomiimi yhdestä vastuullisuusteosta, muut arvaavat.

- Siivoa lähialueelta kolme roskanpalaa (sisällä tai ulkona).
- Tee lyhyt yhteishalaus tai “high five” koko ryhmän kesken.
- Piirrä 1 minuutissa kuva siitä, miltä näyttää “unelmien retki ilman roskaa”.
- Etsi uusi leikkisä kierrätyslaulu tuttuun sävelmään.
- Vaihda paikkaa jonkun kanssa ja kerro samalla yksi mukava asia hänestä.
- Tee pieni “tsemppiipiiri”, jossa jokainen sanoo kannustavan sanan seuraavalle.

Avointen totuuskysymysten avulla nuoret saavat mahdollisuuden kuulla erilaisia tarinoita ja näkökulmia, mikä lisää ymmärrystä ja empatiaa ryhmän sisällä. Tehtävät puolestaan kannustavat toimimaan yhdessä ja tukemaan toisia. Korttien avulla voi myös harjoitella kuuntelutaitoja ja kannustavaa palautetta. Tärkeää on luoda turvallinen ilmapiiri, jossa kaikki tuntevat olonsa mukavaksi jakaa ja osallistua. Tarvittaessa ohjaaja voi myös osallistua peliin ja näyttää esimerkkiä rehellisyydestä ja rohkeudesta.

Tehtävä 3: Reilu retki

Tavoite: Tarpojat oppivat, miten retken tai tapahtuman valinnoilla voidaan vähentää ympäristövaikutuksia. He tutustuvat myös partion ilmastotyökaluihin ja pohtivat, miten omassa toiminnassa voi tehdä kestäviä valintoja.

Tarvikkeet:

- Paperia, kartonkia tai fläppitaulu posteria varten
- Värejä, tusseja, liimaa
- Mahdollisuus käyttää tietokonetta/diaesitysohjelmaa (valinnainen)
- Partion Talla-tapahtumalaskuri tai yksinkertainen taulukko päästöjen arviointiin

Ohje:

- Tarpojat suunnittelevat yhdessä kuvitteellisen tai oikean retken/leirin, jossa pyritään minimoimaan ympäristövaikutukset.
- Aikuinen voi ohjata keskustelua kysymyksillä:
- Miten liikumme retkelle? (kävely, pyöräily, bussi, auto)
- Millainen ruoka otetaan mukaan tai tarjotaan?
- Mitä varusteita tarvitaan ja mistä ne tulevat?
- Miten huolehdimme jätteistä ja kierrätyksestä?
- Voiko jotain tehdä toisin, jotta retki olisi kestävämpi?
- Käytetään Talla-laskuria tai yksinkertaista taulukkoa arvioimaan valintojen vaikutusta ympäristöön. Tarpojat voivat merkitä suurimmat päästöt aiheuttavat asiat ja miettiä, miten niitä voisi vähentää.

- Tehtävän lopuksi ryhmää tekee posterin tai lyhyen diaesityksen omasta “Reilusta retkestään” ja esittelee sen aikuisille.
- Aikuinen voi herättää pohdintaa kysymyksillä:
- Mitkä valinnat vaikuttavat eniten ympäristöön?
- Mitä opimme muiden ryhmien esityksistä?
- Mitä voimme tehdä käytännössä seuraavalla retkellä?

Partiotapahtumien ympäristövaikutukset syntyvät muun muassa liikkumisesta, ruuasta, varusteista ja jätehuollosta. Valinnoilla voidaan merkittävästi vähentää hiilijalanjälkeä. Suurimpien tapahtumien hiilijalanjäljet on julkaistu, ja Talla-laskuri auttaa arvioimaan vaikutuksia myös pienemmillä retkillä. Harjoittelu pienessä ryhmässä antaa tarpojille konkreettisen kuvan siitä, miten ympäristöystävälliset valinnat voidaan toteuttaa käytännössä.

Samoajat ja Vaeltajat

Samoajat ja vaeltajat toimivat jo muutoksentekijöinä ja vaikuttajina lippukunnassa, partiopiirissä ja yhteiskunnassa. He saavat konkreettisia työkaluja kestävien tekojen johtamiseen, suunnitteluun ja toteuttamiseen pitkäjänteisesti. Samoajat ja vaeltajat voivat arvioida ja kehittää koko lippukunnan toimintaa, tehdä näkyviä ilmastolupauksia ja hakea tunnuksia, jotka kertovat pitkäjänteisestä työstä vastuullisuuden eteen. Heille vastuullisuus on sekä henkilökohtainen valinta että yhteisöllinen johtamistehtävä.

Tehtävä 1: Lautasvalinnat

Tavoite:

Lapset oppivat, että kasvis- ja vegaaniruoka on hyväksi ympäristölle ja kokeilevat yhdessä ruoan valmistamista.

Tarvikkeet:

- Yksinkertaisia kasvis- tai vegaaniraaka-aineita
- Peruskeittiövälineet
- Arviointilomake maun ja hävikin seuraamiseen

Ohje:

- Jaetaan nuoret joukkueisiin, esimerkiksi 2–4 henkeä per joukkue. Jokaiselle joukkueelle annetaan samat perusraaka-aineet, mutta mahdollisuus lisätä luovia mausteita tai lisukkeita.
- Jokainen joukkue suunnittelee oman kasvis- tai vegaanireseptinsä. Keskustellaan samalla, mistä raaka-aineet tulevat: ovatko kotimaisia, luomua tai reilun kaupan tuotteita.
- Joukkueet valmistavat ruoan tietyssä ajassa, esimerkiksi 45–60 minuuttia. Turvallisuus ja hygienia huomioidaan.
- Jokainen joukkue esittelee ruoan muille: nimi, raaka-aineet ja miksi ne valittiin. Maistetaan ja arvioidaan maku, ulkonäkö ja hävikki. Keskustellaan, mikä joukkueen valinnoissa oli erityisen vastuullista ympäristön kannalta.
- Pohditaan, mikä joukkueen ruoka olisi hyvä retkelle, kun halutaan tarjota kasvisvaihtoehtoja. Mietitään myös, mitä opittiin hävikin vähentämisestä ja kestävästä raaka-aineiden käytöstä.

Partiossa tavoitteena on, että vähintään puolet aterioista retkillä olisi kasvisruokaa. Ruoka on suuri ilmastotekijä, ja vastuullisuus tarkoittaa myös kokkien tukemista uusien reseptien kokeilussa ja ruokahävikin minimointia.

Tehtävä 2: Liikkumisen jäljet, kestävä kulkutapavertailu

Tavoite: Nuori oppii arvioimaan liikkumistapojen ympäristövaikutuksia, ymmärtämään päästöjen mittasuhteita ja harjoittelee tekemään arjessa ympäristöystävällisempiä valintoja.

Ohje:

- **Lähtötilanne:** Kuvitellaan, että 10 hengen ryhmä lähtee retkelle 30 km päähän (meno ja paluu yhteensä 60 km).
- **Lasketaan päästöt** eri kulkutavoilla käyttäen keskimääräisiä CO₂-päästöarvoja:
- **Yksityisauto (1 hlö/autossa):** n. 0,18 kg CO₂/km → 60 km = 10,8 kg/hlö → 10 hlö = **108 kg CO₂**
- **Kimppakyyti (5 hlö/autossa, 2 autoa):** 0,18 kg CO₂/km/autolla → 60 km = 10,8 kg/autolla → 2 autoa = 21,6 kg → **2,16 kg CO₂/hlö** → yhteensä **21,6 kg CO₂**
- **Bussi:** n. 0,05 kg CO₂/km/hlö → 60 km = 3,0 kg/hlö → 10 hlö = **30 kg CO₂**
- **Pyörä / kävely:** 0 kg CO₂ fossiilisista polttoaineista
- **Visualisointi:** Tehdään taulukko, pylväsdiagrammi tai juliste, joka havainnollistaa kulkutapojen päästöerot.
- **Keskustelu:** Pohditaan yhdessä, missä tilanteissa mikäkin kulkutapa on realistinen, turvallinen ja ympäristön kannalta hyvä ratkaisu.

Arviot perustuvat keskimääräisiin Suomessa käytettyihin arvoihin. Todelliset päästöt voivat vaihdella ajoneuvon mallin, iän, kuormituksen ja ajotavan mukaan.

Partiossa pyritään välttämään yksityisautoilua ja suosimaan lihasvoimaa (kävely, pyöräily), julkista liikennettä tai kimppakyytejä. Lähiretket tukevat ympäristötavoitteita ja ovat myös kasvatuksellisesti arvokkaita, lapset ja nuoret oppivat, että luonto on lähellä ja saavutettavissa ilman pitkää matkustamista. Kun nuori oppii näkemään konkreettisen eron kulkutapojen välillä, hän ymmärtää, että valinnoilla on mitattavia seurauksia. Tehtävän voi laajentaa niin, että lasketaan myös retkieväiden tai varusteiden kuljetuksen vaikutukset. Liikkumistapojen ympäristövaikutuksiin kuuluu paitsi käytön aikaiset päästöt myös valmistuksen ja infrastruktuurin päästöt, mutta tässä tehtävässä keskitytään käyttöön, koska se on helpommin hahmotettavissa.

Vertailu:

- 108 kg CO₂ (yksityisautot) vastaa noin 900 km pyöräilyä tavallisella pyörällä energian kulutuksen näkökulmasta.
- Yhden ihmisen vuotuiset liikenteen päästöt Suomessa ovat keskimäärin noin 1 500–2 000 kg CO₂, joten jo pienillä muutoksilla voi olla merkitystä.

Vinkki: Jos mahdollista, toteuta harjoitus käytännössä – esimerkiksi lähiretki kävellen tai pyörällä, ja vertailkaa sitä kuvitteelliseen auto- tai bussimatkaan.

Tehtävä 3: Yhdenvertaisuus

Tavoite: Ryhmä tunnistaa osallistumisen esteitä ja keksii keinoja, joilla kaikki voivat tuntea olonsa tervetulleeksi.

Ohje:

- Tehkää "esteiden kartta": jokainen kirjoittaa lapulle tilanteita, joissa joku voisi jäädä ulkopuolelle tai kokea vaikeuksia osallistua.
- Ryhmässä keskustellaan, miksi nämä esteet syntyvät ja mitä pieniä tekoja ne voisi poistaa.
- Jokainen valitsee yhden idean, jonka voi toteuttaa heti seuraavassa partiohetkessä.
- Yhdessä tehdään kuva tai juliste, joka näyttää, miten ryhmä haluaa tehdä partiosta kaikille mukavan ja avoimen.
- Lopuksi pohditaan, miten nämä teot voisi ottaa osaksi lippukunnan tai vartion arkea.

Lisätehtävä:

- Tutustutaan valmiiseen mallipohjaan (Suomen Partiolaisten yhdenvertaisuussuunnitelman pohja).
- Käydään keskustelua saavutettavuudesta, kulttuurisista esteistä, taloudellisista kynnyksistä jne.
- Kirjoitetaan oma yhdenvertaisuussuunnitelma lippukunnalle tai omalle vartio-/ikäkausitoiminnalle.

Yhdenvertaisuussuunnitelma ei ole vain paperi, se on työkalu, joka auttaa luomaan aidosti avoimempaa ja turvallisempaa partiota kaikille.

Tehtävä 4: Ilmastolupaus

Tavoite: Samoajat/vaeltajat tunnistavat omien valintojensa vaikutuksia ja tekevät henkilökohtaisia tai ryhmän ilmastolupauksia.

Ohje:

- Keskustelkaa ryhmässä, missä jokainen voi vaikuttaa arjessa: liikkuminen, ruokailu, ostokset, somen käyttö jne.
- Jokainen kirjoittaa oman henkilökohtaisen ilmastolupauksen pienelle lapulle. Lupaus voi olla esimerkiksi: "Kävelen lyhyet matkat" tai "Vähemmän muovipakkauksia".
- Tehdään myös yhteinen vartion tai lippukunnan ilmastolupaus, joka voidaan esimerkiksi ripustaa leirinuotiolle tai jakaa somessa.
- Sopikaa yhdessä, miten lupauksia seurataan.

Ilmastolupaus sitoo tekemään muutoksia. Yksilön teoilla on vaikutusta ja ryhmän lupauksella voi inspiroida muita. Ryhmässä annettu ilmastolupaus on erityisen voimakas. Kun partioryhmä yhdessä päättää muuttaa toimintaansa, esimerkiksi järjestää retket lähialueelle, korjata varusteita ennen uuden ostamista tai suosia kimpapakyytejä. Näin syntyy yhteisöllinen tavoite. Tämä ei vain vähennä ryhmän ympäristökuormaa, vaan myös viestii ulospäin, että vastuullisuus on osa ryhmän identiteettiä.

Aikuisen rooli on tukea lupauksen syntymistä ja toteutumista: auttaa ideoiden kehittämisessä, varmistaa, että lupaukset ovat realistisia ja seurata, että niistä pidetään kiinni. Samalla aikuiset toimivat mallina – heidän oma sitoutumisensa ja avoin kertominen omista valinnoistaan vahvistaa nuorten uskoa siihen, että muutos on mahdollinen.

Tehtävä 5: Hae Kestävästi partiossa -tunnusta

Tavoite: Vartio perehtyy *Kestävästi partiossa* -tunnuksen osa-alueisiin ja osallistuu aktiivisesti lippukunnan työn kehittämiseen niin, että tunnus voidaan hakea ja sen vaatimukset täyttyvät pitkäjänteisesti.

Tausta: *Kestävästi partiossa* -tunnus on merkki siitä, että lippukunta toimii vastuullisesti ympäristön, ihmisten ja talouden näkökulmasta. Sen osa-alueet kattavat esimerkiksi ilmastovaikutusten vähentämisen, yhdenvertaisuuden, turvallisuuden ja taloudellisen

kestävyyden. Merkin hakeminen ja ylläpitäminen vahvistaa lippukunnan mainetta ja sitoutumista kestävyyden arvoihin.

Ohje:

- **Tutustuminen ja tiedon keruu**
- Käykää yhdessä läpi tunnuksen kriteerit (esim. partio.fi/kestavastipartiossa).
- Jakakaa osa-alueet pienryhmille, jotka perehtyvät niihin tarkemmin ja tuovat ryhmään keskeiset havainnot.
- Kootkaa muistiin tärkeimmät käsitteet ja esimerkit siitä, miten lippukunta jo toimii kestäväällä tavalla.
- **Nykytilan arviointi**
- Listatkaa asiat, jotka täyttävät tunnuksen kriteerit jo nyt.
- Kirjatkaa kohdat, joissa on vielä kehitettävää.
- Hyödyntäkää esimerkiksi liikennevalo-menetelmää (vihreä = kunnossa, keltainen = melkein kunnossa, punainen = selvästi puuttuu).
- **Kehittämissuunnitelma**
- Valitkaa 2–4 kehityskohdetta, joihin keskitytte ensin.
- Määriteltäkää konkreettiset toimenpiteet, vastuuhenkilöt ja aikataulu.
- Pohtikaa, miten muutokset saadaan pysyväksi osaksi lippukunnan toimintaa.
- **Tunnuksen hakeminen ja ylläpito**
- Kun kriteerit täyttyvät, täyttäkää hakemus yhdessä lippukunnan johdon kanssa.
- Jatkaa seuranta ja tehkää vuosittainen arvio siitä, että käytännöt pysyvät kunnossa.

Tunnuksen hakeminen ei ole vain kertaluonteinen tehtävä, vaan se luo perustan pitkäjänteiselle kestävä kehityksen työlle. Samoajat ja vaeltajat voivat olla avainasemassa juurruttamassa kestävyyden arvoja lippukunnan pysyvään kulttuuriin.

Perhepartio

Perhepartiossa vastuullisuus lähtee pienistä arjen teoista yhdessä aikuisen kanssa. Lapsi oppii huomaamaan, että hänen teoillaan on merkitystä, roskat laitetaan roskiin, meret pidetään siistinä, kasvia voi kasvattaa ja eläimiä sekä tavaroita hoitaa huolella. Leikin ja tekemisen kautta rakennetaan ensiaskeleet luontosuhteeseen ja vastuulliseen toimintaan.

Tehtävä 1: Oman kasvin kasvatus

Tavoite: Lapsi oivaltaa, mistä ruoka tulee ja miten kasvin kasvattaminen vaatii aikaa ja hoitoa.

Tarvikkeet:

- Kierrätetyt ruukut jokaiselle, esim maitotölkit, pilttipurkit
- Multaa ja siemeniä (esim. herne, maissi, salaatti tai yrtit).
- Halutessa tarvikkeita ruukkujen koristeluun, esim. silkkipaperia, tarroja, tusseja

Ohje:

- Jokainen lapsi saa oman ruukun ja siemenet. Ensin koristellaan ruukku halutessaan.
- Täytetään ruukku mullalla ja istutetaan siemen siististi multaun.
- Opetellaan kastelemaan kasvia säännöllisesti, käydään yhdessä läpi, kuinka paljon vettä kasvi tarvitsee.
- Kasvin kehitystä seurataan viikoittain. Voidaan tehdä **kasvipassi** tai pieni vihko, johon lapsi piirtää tai kirjoittaa kasvin kasvun vaiheet.
- Keskustellaan, miksi kasvit tarvitsevat vettä, valoa ja hoivaa, ja miten niistä tulee ruokaa meille.

Kasvin kasvattaminen on lapsille konkreettinen tapa ymmärtää ruoan alkuperä ja luonnon kiertokulku. Se opettaa kärsivällisyyttä ja vastuuntuntoa, sillä kasvi vaatii jatkuvaa hoitoa ja huomiota. Lisäksi se vahvistaa lapsen yhteyttä luontoon ja auttaa arvostamaan puhdasta ruokaa sekä ympäristöä. Kasvipassin tekeminen tukee myös kielellisiä taitoja ja havainnointikykyä.

Tehtävä 2: Roskien onginta

Tavoite: Lapsi oivaltaa, miksi roskien päätyminen luontoon/mereen ei ole hyväksi eläimille, kaloille ja ympäristölle, ja oppii, että jokainen voi omalla toiminnallaan pitää luonnon siistinä.

Tarvikkeet:

- Iso astia tai laatikko "lammikkoa" varten
- Erilaisia roskia (puhdasta kierrätysmateriaalia, kuten muovipulloja, maitotölkkejä, paperia)
- Pieniä ongintakeppejä tai keppeihin kiinnitettyjä naruja ja pyykkipoikia / magneetteja
- Suojäkäsineet oikeiden roskien keräämistä varten, jos mennään ulos

Ohje:

- Rakennetaan "roskalampi": astiaan tai maahan levitetään kierrätysroskia.
- Lapsi saa "onkea" käyttäen nostaa roskia "vedestä" yksi kerrallaan.
- Jokainen roskan nostaja saa tehtäväksi miettiä: mihin tämä roskan kuuluu – sekajätteeseen, muoviin, paperiin, pullojen palautukseen?
- Jos ollaan ulkona, voidaan oikeasti kerätä ympäristöstä löytyneitä roskia (huom. turvallisesti aikuisen johdolla).
- Lopuksi keskustellaan: mitä olisi tapahtunut, jos roskat olisivat jääneet luontoon? Kuka siitä kärsisi (esim. eläimet, kasvit, ihmiset)?

Roskien kerääminen tekee näkyväksi lapselle konkreettisesti, mitä tarkoittaa "roskat luonnossa" ja miksi ne eivät kuulu sinne. Harjoitus kehittää lajittelutaitoja, ympäristöherkkyyttä ja vastuullista toimintaa arjessa. Leikinomaisuus lisää lasten motivaatiota, ja yhdessä tekeminen tukee ryhmän yhteishenkeä. Kun lapsi saa itse kerätä ja lajitella, hän kokee onnistumisen tunnetta ja omat teot merkityksellisiksi. Tämä vahvistaa pohjaa kestäväen kehityksen arvoille ja ympäristöystävällisille elämäntavoille.

Tehtävä 3: Omasta pehmolelusta huolehtiminen

Tavoite: Lapsi harjoittelee vastuullisuutta, huolenpitoa ja empatiaa pitämällä huolta rakkaasta pehmolelustaan, aivan kuin lemmikistä tai läheisestä.

Tarvikkeet:

- Lapsen oma pehmolelu
- “Hoivavälineitä”: pieni rätti, harja, tyhjä ruokakuppi, leikkiruokaa, pieni peitto tms.

Ohje:

- Jokainen lapsi ottaa mukaansa oman pehmolelunsa.
- Keskustellaan yhdessä: mitä kaikkea pehmolelu tarvitsee voidakseen hyvin? (esim. ruokaa, lepoa, puhtautta, huolenpitoa, seuraa).
- Lapset hoitavat pehmolelunsa: harjaavat, syöttävät, vievät “nukkumaan”.
- Lopuksi jutellaan: mitä yhteistä on pehmolelusta huolehtimisella ja siitä, kun pidämme huolta oikeista ihmisistä, eläimistä tai tavaroistamme?

Pehmolelusta huolehtiminen antaa lapselle turvallisen ja leikkisän väylän harjoitella vastuuta ja empatiaa. Lapsi oppii huomioimaan toisen tarpeita sekä sitoutumaan pieneen, toistuvaan tehtävään. Tämä harjoitus kehittää myös tunnetaitoja: lapsi peilaa omia kokemuksiaan huolenpidosta ja saa mallia, miten läheisistä, lemmikeistä ja tavaroista voi pitää huolta. Kun vastuuta harjoitellaan leikissä, se rakentaa vähitellen lapsen kykyä siirtää samaa huolenpitoa todellisiin tilanteisiin ja suhteisiin. Lisäksi aikuiselle tämä avaa keskusteluyhteyden vastuusta lempeällä ja lapsentasoisella tavalla.